

POSTANOWIENIE

Dnia 10 stycznia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska (przewodniczący,
sprawozdawca)

SSN Dawid Miąsik

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z wniosku M.T.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

o prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 10 stycznia 2017 r.,

wniosku odwołującej się o wyłączenie od rozpoznania sprawy wszystkich sędziów
Sądu Apelacyjnego w [...],

oddala wniosek.

UZASADNIENIE

M. T. złożyła wniosek o wyłączenie wszystkich sędziów Sądu Apelacyjnego w [...] (wymienionych imiennie we wniosku) od rozpoznania jej sprawy o rentę z tytułu niezdolności do pracy o sygnaturze III AUa .../15.

W uzasadnieniu wniosku podniosła, że wystąpiła z pozwami przeciwko sędziom: [...]. Prezesowi Sądu Apelacyjnego R. I. zarzuciła „dyskryminację, rasizm, nękanie, szykanowanie, nadużywanie władzy sędziego i stawianie w skrajnie korzystnej sytuacji prawnej skarżony organ”, wnosząc o „uznanie za dyskryminowaną postępowaniem sędziego Sądu Apelacyjnego R. I.; nadużywaniem władzy, pomijaniem oczywistych i istotnych korzystnych dla strony

przepisów i wydawaniem orzeczeń niekorzystnych nie opartych na prawdzie w celu zaszkodzenia stronie, a przede wszystkim celowego zaniechania realizacji wniosków procesowych w celu zatuszowania fałszowania procesu VII U .../10". „Dyskryminację, nadużywanie władzy, oszukiwanie, tuszowanie łamania prawa przez urzędników państwowych, pozbawienie ubezpieczonej skutecznego środka odwoławczego ze względów rasowej nienawiści za skarżenie, za łamanie przez nich prawa i naruszenie zasad funkcjonowania państwa prawa w Rzeczypospolitej Polskiej” wnioskodawczyni zarzuciła natomiast w pozwach skierowanych przeciwko sędziom Sądu Apelacyjnego w [...]: [...], wnosząc o uznanie jej za „dyskryminowaną za przedstawione zarzuty i za pokrzywdzoną orzeczeniami Sądu Apelacyjnego w [...] sygn. akt I ACa .../12 z dnia 24.08.2012 r.” (w odniesieniu do sędziego E. S.), za „dyskryminowaną za przedstawione zarzuty i za pokrzywdzoną orzeczeniami Sądu Apelacyjnego w [...] sygn. akt I ACa .../12 z dnia 24.08.2012 r. i wszystkimi innymi pokrewnymi wynikającymi z I ACa .../12” (w odniesieniu do sędziów: [...]). Sędziom: [...] wnioskodawczyni zarzuciła „dyskryminację, nadużywanie władzy sędziego, oszukiwanie i uniemożliwienie wniesienia skutecznego odwołania”, wnosząc o „uznanie ubezpieczonej za dyskryminowaną i pokrzywdzoną orzeczeniami nr III S .../14 z dnia 16.05.2014 r. i III S .../14 z 02.09.2014 r. wydanymi przez [...]”, zaś sędziom B.G. i A. P. zarzuciła „dyskryminację, rasizm i nadużywanie władzy sędziego i uniemożliwienie wniesienia skutecznego odwołania o uznanie za dyskryminowanego i pokrzywdzonego orzeczeniem”.

Zdaniem wnioskodawczyni, powództwa wytoczone przeciwko sędziom i podniesione w nich zarzuty wywołują uzasadnione wątpliwości ubezpieczonej co do bezstronności tych sędziów przy rozpatrywaniu nie tylko kwestii merytorycznych, ale także formalnych w tej sprawie, co skutkuje osłabieniem zaufania ubezpieczonej w stosunku do wymiaru sprawiedliwości i uzasadnia wniosek o ich wyłączenie na podstawie art. 49 k.p.c.

Wnioskodawczyni podniosła również, że wystąpiła z pozwami przeciwko Skarbowi Państwa – Ministrowi Sprawiedliwości „za dyskryminację, rasizm i nadużywanie władzy sędziego, przez Sędziów Sądu Apelacyjnego w [...]: [...] i uniemożliwienie wniesienia skutecznego odwołania o: uznanie za

dyskryminowanego i pokrzywdzonego orzeczeniem – działaniem z rasistowskiej nienawiści sędziów Sądu Apelacyjnego w [...] – nr III S .../15 z dnia 29.06.2015 r. do sprawy VII U .../10” oraz „za dyskryminację, nadużywanie władzy sędziego, oszukiwanie i uniemożliwianie wniesienia skutecznego odwołania o: uznanie za dyskryminowanego i pokrzywdzonego orzeczeniem działaniem z rasistowskiej nienawiści sędziów Sądu Apelacyjnego w [...]”.

Według wnioskującej, fakt, że „powództwo skierowane jest m.in. przeciwko Skarbowi Państwa – Sądowi Apelacyjnemu w [...], reprezentowanemu przez Prezesa tego sądu wywołuje subiektywne wątpliwości ubezpieczonej co do bezstronności sędziów tego sądu przy rozpoznawaniu i rozstrzyganiu nie tylko w kwestiach merytorycznych, ale także formalnych w przedmiotowej sprawie”.

Ponadto, w ocenie wnioskodawczynie, okoliczność wieloletniej pracy pozwanym przez nią sędziów z pozostałymi sędziami Sądu Apelacyjnego w [...] ([...]) stanowi podstawę do wyłączenia tych sędziów na podstawie art. 49 k.p.c. ze względu na zachodzący „stosunek osobisty” podważający bezstronność orzekania i zaufanie do sądu. Doświadczenie życiowe uczy bowiem, że niejednokrotnie na bazie kontaktów służbowych powstaje bliższa znajomość mająca charakter emocjonalny, wyrażający się w uczuciach życzliwości, sympatii czy nawet przyjaźni, którą należy właśnie zakwalifikować jako „stosunek osobisty tego rodzaju”, który mógłby wywoływać wątpliwość co do bezstronności sądu.

W ocenie wnioskodawczynie, wszystkie te okoliczności, jak również dobro wymiaru sprawiedliwości uzasadniają uwzględnienie wniosku w myśl art. 49 k.p.c., zwłaszcza że Sąd Najwyższy wielokrotnie podkreślał, iż orzeczenie o wyłączeniu sędziego staje się niezbędne, gdy strona ma chociażby subiektywną, ale uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego.

Pełnomocnik sporządzający z urzędu w imieniu ubezpieczonej wniosek o wyłączenie sędziów wniósł o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej, które nie zostały uiszczone w żadnej części.

Sędziowie Sądu Apelacyjnego w [...] złożyli w trybie art. 52 § 2 k.p.c. oświadczenia, z których wynika, że w stosunku do żadnego z nich nie zachodzi okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywoływać uzasadnioną wątpliwość co do ich bezstronności w tej sprawie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 49 k.p.c., sąd wyłącza sędziego na jego żądanie lub wniosek strony, jeżeli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego w danej sprawie. To nowe brzmienie przepisu, ustalone w następstwie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 czerwca 2008 r., P 8/07 (OTK - A 2008 nr 5, poz. 84, Dz.U. Nr 119, poz. 772) rozszerzyło przesłankę wyłączenia sędziego. Przed nowelizacją przesłanką wyłączenia był stosunek osobisty między sędzią a stroną lub jej przedstawicielem mogący wywołać wątpliwości wobec bezstronności sędziego. Powołanym wyrokiem Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 49 k.p.c. w zakresie, w jakim ogranicza przesłankę wyłączenia sędziego jedynie do stosunku osobistego między nim a jedną ze stron lub jej przedstawicielem ustawowym, pomijając inne okoliczności, które mogłyby wywołać wątpliwości co do bezstronności sędziego, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP. Wskazał przy tym, że „gwarancje bezstronności sędziowskiej nie mogą być ograniczone jedynie do stworzenia możliwości wyłączenia sędziego ze względu na istnienie bezpośrednich relacji o charakterze osobistym, ale muszą być pojmowane szerzej - jako umożliwiające wyłączenie w wypadku okoliczności (zarówno wewnętrznych, jak i zewnętrznych), które w sytuacji konkretnego sędziego mogą budzić uzasadnione wątpliwości co do wydania orzeczenia opartego na w pełni zobiektywizowanych przesłankach”. Podkreślił, że instytucja wyłączenia sędziego urzeczywistnia prawo do sądu wynikające z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, a wyłączenie sędziego powinno uwzględniać także okoliczności budzące wątpliwości w odbiorze społecznym co do bezstronnego orzekania przez sędziego.

Należy jednak zauważyć, że instytucja wyłączenia sędziego na wniosek (*iudex suspectus*) nie jest związana z wystąpieniem jakiejkolwiek wątpliwości co do bezstronności sędziego rozpoznającego sprawę, ale z ujawnieniem się uzasadnionych wątpliwości co do bezstronności sędziego (art. 49 k.p.c.). Zatem o możliwości wyłączenia sędziego od rozpoznania sprawy nie decyduje samo odczucie strony co do bezstronności sędziego, ale odczucie co do tych wątpliwości

musi być uzasadnione w okolicznościach danej sprawy. Ciężar uprawdopodobnienia wystąpienia takich okoliczności spoczywa na stronie wnoszącej o wyłączenie sędziego. Wnioskodawczynie nie uprawdopodobniła zaś przyczyn wyłączenia żadnego z sędziów Sądu Apelacyjnego w [...]. Z treści zarzutów zawartych w pozwach skierowanych przeciw sędziom, wyrażonych bardzo ogólnie i w formie co najmniej niewłaściwej, wynika, że wnioskodawczynie czuje się pokrzywdzona czynnościami procesowymi oraz orzeczeniami wydanymi w jej sprawach przez Sąd Apelacyjny w [...]. W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalone jest zaś stanowisko, że przyczyną wyłączenia sędziego nie może być – zarzucane mu – niewłaściwe prowadzenie postępowania, błędy w ocenie dowodów, uchybienia procesowe, wadliwość oceny prawnej sprawy itp. Zarzuty te podlegają rozpoznaniu w postępowaniu odwoławczym lub kasacyjnym (por. np. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 1936 r., C.II. 146/36, PS 1936, poz. 532; orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 1966 r., II PZ 15/66, RPEiS 1966 z. 4, s. 261; postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 21 sierpnia 1970 r., I PZ 41/70, LEX nr 6779; z dnia 8 marca 1972 r., I PZ 9/72, LEX nr 7068; z dnia 2 maja 1974 r., I CZ 48/74, LEX nr 7479; z dnia 28 sierpnia 1996 r., I PO 8/96, OSNAPIUS 1997 nr 4, poz. 59 oraz z dnia 26 marca 1997 r., III AO 5/97, OSNAPIUS 1997 nr 24, poz. 502). Nie stanowi podstawy wyłączenia sędziego również to, że sędzia reprezentuje pogląd prawny niekorzystny dla strony (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 lutego 1976 r., II CZ 8/76, LEX nr 7802 i postanowienie Sądu Najwyższego dnia 21 kwietnia 2011 r., III UZ 9/11, LEX nr 966824). Tym bardziej okoliczność, że sędzia orzekał już w innych sprawach z udziałem składającego wniosek oraz że, w ocenie wnioskującego, sąd w tych sprawach niewłaściwie stosował przepisy prawa i bezpodstawnie wydał wyroki korzystne dla strony przeciwnej, nie może być uznana za okoliczność, która w rozumieniu art. 49 k.p.c. mogłyby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności tego sędziego w danej sprawie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 2011 r., II CSK 182/11, LEX nr 1102847). Nie ma przy tym żadnych podstaw do stwierdzenia, że samo przeświadczenie strony o wadliwym prowadzeniu jej spraw mogłoby stanowić podstawę do wyłączenia sędziego tylko dlatego, że swoje niezadowolenie wyraziła ona w pozwach skierowanych przeciw sędziom, nie

wskazując w nich żadnych konkretnych okoliczności ani jakiegokolwiek zachowania imiennie oznaczonych sędziów, które mogłyby świadczyć o istnieniu okoliczności mogących wywołać wątpliwości co do ich bezstronności. Forma nadana zarzutom wnioskującej nie wpływa bowiem w jakikolwiek sposób na ocenę okoliczności, które wskazuje jako uzasadniające jej wniosek o wyłączenie sędziów. W dalszym ciągu jest to wyrażone ogólnikowo i bez żadnej konkretyzacji jej subiektywne przeświadczenie o niewłaściwym prowadzeniu jej spraw przez pozwanych sędziów, co nie może być uznane za uprawdopodobnienie istnienia uzasadnionych wątpliwości co do ich bezstronności. Do żadnego innego wniosku nie prowadzi też fakt, że wnioskodawczyni pozwała również Skarb Państwa – Ministra Sprawiedliwości. Z treści sformułowanych w pozwach zarzutów nie wynikają bowiem żadne okoliczności, które w myśl art. 49 k.p.c. uzasadniałyby wyłączenie któregośkolwiek z sędziów Sądu Apelacyjnego w [...]. Wbrew stanowisku wnioskodawczyni, w orzecznictwie Sądu Najwyższego nie wyrażono też poglądu, że samo pozwanie Skarbu Państwa i to reprezentowanego przez Ministra Sprawiedliwości w związku z przeświadczeniem strony o wadliwym prowadzeniu jej spraw przez sędziów konkretnego sądu uzasadnia wniosek o ich wyłączenie. Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 2013 r., III SO 1/13 (LEX nr 1555658), na które wnioskodawczyni się powołała, dotyczy zupełnie innej sytuacji, bo wniosku o wyłączenie sędziów od rozpoznawania sprawy, w której pozwanym był, między innymi, Skarb Państwa – ten sąd, w którym sprawowali oni swój urząd. Pogląd Sądu Najwyższego, że w takich okolicznościach strona może mieć subiektywne wątpliwości co do bezstronności sędziów nie może być przeniesiony na sytuację, w której strona żąda wyłączenia sędziów w jednej sprawie, a w kolejnej pozywa Skarb Państwa – Ministra Sprawiedliwości z uwagi poczucie na pokrzywdzenia czynnościami podejmowanymi przez sąd w jej sprawach.

Brak jest zatem podstaw do wyłączenia od rozpoznawania sprawy sędziów, przeciwko którym wnioskodawczyni wystąpiła z pozwami, a tym samym brakuje przesłanek do wyłączenia pozostałych sędziów Sądu Apelacyjnego w [...], tym bardziej że wskazywane przez wnioskodawczynię stosunki służbowe, a nawet koleżeńskie między sędziami nie dają podstaw do formułowania uzasadnionych wątpliwości co do zachowania przez nich bezstronności w sprawie ubezpieczonej.

W istocie argumenty przytoczone we wniosku zakładają swoiste psychologiczne uzależnienie sędziów w procesie orzekania (wynikające z powiązań koleżeńskich) od oczekiwań innego sędziego co do wyniku sprawy. Założenie to jest tak daleko idące, że mieści się jedynie w sferze przypuszczeń i sugestii, a nie racjonalnych przesłanek, które pozwalałyby na formułowanie - z punktu widzenia postronnego obserwatora - obaw o brak obiektywizmu sędziów. Wątpliwości co do bezstronnego orzekania przez sędziego uzasadniające jego wyłączenie nie mogą się opierać na argumentach o charakterze generalnym, zakładających jako pewnik, że układ stosunków interpersonalnych między sędziami sam w sobie wpływa na ich bezstronność i obiektywizm (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 września 2015 r., III PO 7/15, LEX nr 1814915).

Sąd Najwyższy stwierdził ponadto, że wniosek pełnomocnika wnioskodawczyni o zasądzenie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu jest przedwczesny. Zgodnie z przepisem art. 108 § 1 zdanie pierwsze k.p.c., sąd rozstrzyga o kosztach w każdym orzeczeniu kończącym sprawę w instancji. Analizując powyższy przepis nie można pominąć ogólnej zasady rządzącej kosztami procesu. Zasada ta wyrażona została w art. 98 § 1 k.p.c., zgodnie z którym strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony. Decydujące zatem znaczenie ma wynik procesu, a nie jego poszczególnych etapów. Wynik procesu to rozstrzygnięcie o sprawie jako całości. Na obecnym etapie postępowania wynik sprawy nie jest znany. O ostatecznym wyniku sprawy, według którego zostaną rozliczone koszty postępowania w całości, w tym związane z udzieleniem przez pełnomocnika pomocy prawnej z urzędu przy sporządzeniu wniosku o wyłączenie sędziów Sądu Apelacyjnego, zadecyduje dopiero zakończenie postępowania apelacyjnego.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji.